

Prologus

Epistola sancti Hieronymi presbyteri
ad Chromatium et Theodoruz episco-
pos: de libris salomonis.

Ungat epistola quos
iungit sacerdotium imo
charta non diuidat quos
christi necit amor. Quod
metarios iosee amos
et zacharia. malachia
quos poscatis. Scripsit
sem si licuisset pre vali-

tudine. Mittitis solaria sumptuos: no-
tarios nros et literarios sustentatis: ut
vobis potissimum nostrum desudet ingeni-
um. Et ecce ex latere frequens turba di-
uersa poscentium: quasi aut equum sit me-
vobis esurientibus et alijs laborare: aut in
ratione dati et accepti cuiusque proter vos obno-
xius sim. Itaque longa egrotatione fra-
ctus ne penitus hoc anno reticerem et apud
vos mutus essem tridui opus nocte vestro
consecraui interpretationem videlicet trium
salomonis voluminum. masloth. quod sex-
hrei pabolas: vulgata autem editio puer-
bia vocat. coeleth. que grece ecclesiasten.
latine concionatorum possumus dicere.
syraheim: quod in lingua nostra vertitur can-
ticum canticorum. Fertur et panaretos iesu
filij syrach liber. et alius pseudographus
qui sapientia salomonis inscribitur:
Quorum priorum hebraicum reperi. non ec-
clesiasticum ut apud latinos: sed parabo-
las prenotatum. Cui iuncti erant ecclesia-
stes et canticum canticorum. ut similitudinem
salomonis non solum numero librorum sed
etiam materiarum genere coequaret. Secun-
dus apud hebreos nusquam est. quod et ipse si-
lus greca eloquentiam redolet. et nonnulli
scriptorum veterum. hunc esse iudei phylo-
nis affirmant. Sicut ergo iudith et to-
bie et machabeorum libros. legit quidem eos
ecclesia. sed inter canonicas scripturas
non recipit. sic et hec duo volumina legat
ad edificationem plebis: non ad autorita-
tem ecclesiasticorum dogmatum confirmanda
Si cui sane septuaginta interpretum
magis editio placet: habet eam a nobis

olim emendatam. Neque enim noua sic
cudimus: ut vetera destruamus. Et ta-
men cum diligentissime legerit sciat ma-
gis nostra scripta intelligi: que non in ter-
cium vas transfusa coacuerint sed sta-
tim de prelo purissime commendata tes-
te. suum saporem serauerint.

Explicit epistola sancti Hieronymi.
Incipit prologus in libros eosdem:

Quibus nominibus vocatum fuisse
se salomonem scripture ma-
nifestissime docent. Paci-
ficum. id est salomonem et ydida.
hoc est dilectum domini: et quod
nunc dicitur coeleth. id est ecclesiasten. Ec-
clesiastes autem greco sermone est appella-
tus. quod ceterum. id est ecclesiam congreget. que nos
nuncupare possumus: concionatorum eo
quod loquatur ad populum. et sermo eius non spe-
cialiter ad unum: sed ad uniuersos diriga-
tur generaliter. Porro pacificus et dile-
ctus domini ab eo quod regno eius pax fuerit
et eum dominus dilexerit: appellatus est. Itaque
et psalmus quadragesimus quartus et septuages-
simus primus: dilecti et pacifici titulo pre-
notantur. Qui tamen et si ad prophetiam christi
ecclesieque pertinentes felicitate et vires sa-
lomonis excedunt: tamen secundum historiam supra
salomonem scripti sunt. Itaque iuxta nume-
rum vocabulorum: tria volumina edidit. pro-
uerbia. ecclesiasten. canticum canticorum.
In puerbijs prouulum docens: et quasi de
officijs presententias erudiens. Unde et ad
filium sermo crebro repetit. In ecclesiasten
vero mature virum etate instituentem. ne que-
cumque in mundi rebus putat esse perpetuum: sed ca-
duca et breuia uniuersa que cernimus. Ad
extremum iam summam virum et calcato se-
culo prepatum: in canticis canticorum sponse iun-
git amplexibus. Nisi enim prius reliquerimus
vicia et pompas seculi renunciantes: expedi-
tos nos ad aduentum prepaauerimus non pos-
sumus cantare canticum canticorum. Sed
et diligetius attendendum. tres libros
autore diuerso esse intitulatos. In puer-
bijs enim notantur. puerbia salomonis filij

dauid regis israel. In ecclesiasten vero verba ecclesiastes filij dauid regis hierusalē. Supflūū quippe est israel hic. qđ male in grecis & latinis codicibus inuenit. In cātico autē canticorū nec filius dauid nec rex israel siue hierusalē p̄scribit: sed tm̄ canticū canticorū salomonis. Sicut enī puerbia & rudis institutio ad duos decim tribus. & ad totū ptinet isrl. & quō p̄emptus mundi nō nisi metropolitans puenit. hoc est habitatoribus hierusalem. Ita cātica canticorū ad eos pp̄rio p̄tinet qui tm̄ supna desiderant. Ad incipientes & p̄ficiētes: & paterna dignitas. & regni pp̄ij merito vendicatur autoritas. Ad p̄fectos vero vbi non timore eruditur. sed amore pp̄aum nomē sufficit. et equalis magister est. & nescit esse se regem. Que oia referuntur ad christum.

Incipit alius prologus.

Res libros salomonis. i. puerbia ecclesiasten & canticū canticorū. veteri septuaginta interpretū autoritati reddidi vel antepositi lineis: supflua queq; designans vel stelhis titulo prenotatis: ea que minus habebantur interserēs vt plenius paula & eustochiū cognoscat. quid in libris nostris min⁹ sit: quid ve redūdet. Nec non etiā illa q̄ impiti trāstatores male in linguā nr̄az de greco sermone verterāt obliterās & antiquās curiosissima veritate corredi. Et vbi p̄p̄stero ordine atq; p̄uerso sententiā fuerat lumē ereptus suis locis restituens feci intelligi quod latebat. Porro in eo libro qui a plerisq; sapientia salomonis inscribitur. & in ecclesiastico quē esse iesu filij syrach nullus ignorat: calamū temperavi. tantūmodo canonicas scripturas vobis emē dare desiderās: & studiū meū certis magis q̄ dubijs cōmendare. Ideo greco et hebreo p̄faciuncula vtraz in libro p̄missa est: qz nōnulla de greco huc ad illuminationē sensus & legentis edificatio

nem. vel inserta hebraice translationi. vel extrinsecus iuncta sunt. Et idcirco qui legis semp peregrina memento.

Incipit liber puerbioꝝ. Epitulū I

**Arabo:
le salo**

monis. filij dauid regis israel ad sciendaz sapientia & disciplina ad intelligenda verba

p̄sidiētie: et suscipiendā eruditionē doctrine iusticiā et iudiciū & equitatē. Ute de p̄uulis astutia & adolecētī scia & intellectus. Audiēs sapiēs sapiētior erit: & intelligēs gubernacula possidebit. Anī aduerteret p̄bolā & interpretationē verba sapientū & enigmata eorū. Timor domini principiū sapiētie. Sapiētiaz atq; doctrinā stulti despiciūt. Audi fili mi disciplinā patris tui: et ne dimittas leges m̄is tue: vt addatur gratia capiti tuo: et torques collo tuo. Fili mi si te lactauerint p̄cōres ne acquiescas eis. Si vixerint: veni nobiscā. insidiemur sanguini. abscondamus tendiculas p̄tra insonstem frustra. deglutiamus eū sicut infernus viuētē & integrū quasi descendentem in lacū: oēm p̄ciosam subaz reperiemus. implebimus domos nr̄as spolijs. forte mitte nobiscū. marsupiū sit vnuz oīm nr̄m: fili mi ne ambules cum eis. Prohibe pedē tuū a semitis eorū. Pedes enī illoꝝ ad malū currūt & festināt vt effundāt sanguinē. Frustra autē iacēt rixete añ oculos pennatorū. Ipsi q̄ s̄ sanguinē suū insidiātur & molitūtur fraudes p̄tra aīas suas. Sic semite oīs auri. aīas possidentū rapiūt. Sapientia foris predicat: in plateis dat vocē suam. In capite turbaz clamat: in foribus portarum vrbis p̄fert verba sua dicens. Uscq; p̄uuli diligitis infantia. et stulti

ea que sibi sunt noxia cupient. et impudentes odibunt scientiam. Conuertimini ad correptionem meam. Eni proferam vobis spiritum meum: et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis: extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Desperistis omnem consilium meum: et increpationes meas neglexistis. Ego quoniam in interitu vestro ridebo. et subsannabo cum vobis id quod timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas. et interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio et angustia. Tunc inuocabunt me et non exaudiam: mane consurgent. et non inuenient me: eo quod erosam habuerint disciplinam. et timorem domini non susceperint nec acquieverint consilio meo: et detraherint vniuersam correptionem meam. Comedent igitur fructus vie sue: suisque consilijs saturabuntur. Aversio puulorum interficiet eos. et prosperitas stultorum perdet eos. Qui autem me audierit abique terrore requiescet. et abundantia perfruetur. timore malorum sublato. **II**

Fili mi: si suscepis sermones meos et mandata mea absconderis penes te ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam inuocaueris: et inclinaueris cor tuum prudentie: si quaesieris eam quasi pecuniam. et sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem domini et sciam dei inuenies: quoniam dominus dat sapientiam et ex ore eius prudentia et scientia. Custodiet rectorum salutem: et proteget gradientes simpliciter seruans semitas iusticie: et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges iusticiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intrauerit sapientia cor tuum et scientia anime tue placuerit: consilium custodi et te. et prudentia seruabit te: ut eruaris a via mala et ab homine qui puerse loquitur. Qui relinquunt iter rectum. et ambulat per vias tenebrosas. Qui letantur cum male fecerint et exultant in rebus pessimis. Quorum vie puerse sunt: et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena: et ab extranea que mollit sermones suos: et relin-

quit ducem pubertatis sue et pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius. et ad inferos semite ipsius. Quis qui ingrediuntur ad eam non reuertentur: nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona. et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra. et simplices permanebunt in ea. Impij vero de terra perdentur. et qui iniuste agunt auferentur ex ea. **III**

Fili mi ne obliuiscaris legem meam et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vite et pacem apponet tibi. Misericordia et veritas te non deserant. Circumda eas gutturi tuo et describe in tabulis cordis tui et inuenies gratiam et disciplinam bonam coram deo et hominibus. Habe fiduciam in domino ex toto corde tuo. et ne innitatur prudentie tue. In omnibus vijs tuis cogita illum et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum. Time deum: et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo et irrigatio ossium tuorum. Honora dominum de tua substantia. et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus. et implebunt horrea tua saturitate et vino torcularia redundabunt. Disciplinam domini filii mi ne abicias nec deficias cum ab eo corripieris. Quem enim diligit dominus corripit et quasi pater in filio complacet sibi. Bonus homo qui inuenit sapientiam. et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negociatione auri et argenti. primi et purissimi fructus eius. Preciosior est cunctis opibus sapientia. et omnia que desiderantur. huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius et in sinistra illius diuitie et gloria. Elie eius vie pulcre omnes semite eius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam et qui tenuerint eam bene dominus sapientia fundauit terram: stabiliuit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi: et nubes rose creuerunt. Filii mi ne effluat lac ab oculis tuis. Custodi legem meam atque consilium meum: et erit vita anime tue. et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. et pes

Proverbia

tuus non impinget. Si dormieris nō timebis quietes ⁊ suavis erit somnus tuus. Ne paueas repentino terroze. ⁊ irruentes tibi potentias impioꝝ. Dominus enī erit in latere tuo ⁊ custodiet pedē tuū ne capiaris. Noli prohibere bñfas cere eū qui p̄t si uales et ipse benefac: Ne dicas amico tuo uade ⁊ reuertere et cras dabo tibi. cū statim possis dare. Ne moliaris amico tuo maluz: cū ille in te habeat fiducia. Non contendās aduersus hōiem frustra cū ipse tibi nihil mali fecerit. Ne emuleris hōiem iniustū nec imiteris vias eius. quia abominatio est domini omnis illutor. ⁊ cum simplicibz sermonacinatio eius. Egestas a domino in domo impij: habitacula autem iustozum bñdicētur. Ipse deludet illusoꝝ ⁊ mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt. stultoꝝ exultatio ignominia.

III

Udite filij disciplinā p̄ris ⁊ attendite vt sciatis prudentiam Donum bonum tribuā vobis. legē meā ne derelinquatis. Nam ⁊ ego filius fui patris mei. tenellus ⁊ vnigenicus coram matre mea. et docebat me atq; dicebat. Suscipiat verba mea cor tuū: custodi p̄cepta mea ⁊ viues. Posside sapientiā. posside prudentiā. Ne obliuiscaris: neq; declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam ⁊ custodiet te. dilige eā ⁊ p̄seruabit te. Principiū sapientie posside sapientiā. ⁊ in omni possessiōe tua acquire prudentiā. Arripe illā ⁊ exaltabit te: glorificaberis ab ea cū eā fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarū. et corona inclyta p̄teget te. Audi fili mi ⁊ suscipe v̄ba mea: vt multiplicētur tibi anni vite. Quā sapientie monstrato tibi. et ducā te p̄ semitas eq̄tatis quas cum ingressus fueris nō artabuntur gressus tui. et currens nō habebis offendiculuz. Tene disciplinā. ne dimittas eā. Custodi illā: q̄ illa est vita tua. Ne delecteris in semitis impioꝝ nec tibi placeat maloꝝ via. Fuge ab ea ne transeas p̄ illā: declina ⁊ desere eam.

Non enī dormiūt nisi cū male fecerint ⁊ nō capiūt somnus ab eis nisi sup̄lata uerint. Comedūt panē impietatis: ⁊ vinū iniquitatis bibūt. Iustoꝝ autē semita q̄si lux splendēs p̄cedit. ⁊ crekit v̄q; ad p̄fectaz diē. Uia impioꝝ tenebrosa: nesciūt vbi corruat. Fili mi ausculta sermōnes meos et ad eloquia mea inclina aurē tuā. Ne recedāt ab oculis tuis custodia ea in medio cordis tui. Uita enī sunt inuenientibz ea et vniuerse carnis sanitas. Omni custodia serua cor tuū. q̄ ex ipso vita p̄cedit. Remoue a te os p̄auū: ⁊ tetrauentia labia sint p̄cul a te. Oculi tui recta videant. ⁊ palpebre tue p̄cedāt gressus tuos. Dirige semitas pedibz tuis. et oēs vię tue stabiliētur. Ne declines ad dexterā neq; ad sinistrā. Auerte pedē tuū a malo. Uias enī que a dextris sunt nouit dñs: p̄uerse vero sunt que sunt a sinistris. Ipse enim rectos faciet gressus tuos. itinera autem tua in pace producet.

V

Fili mi attende sapientiā meā ⁊ prudentie mee inclina aurē tuā vt custodias cogitatōes. et disciplinā labia tua p̄seruent. Ne interderis fallacie mulieris. Fauus enī distillans labia meretricis. ⁊ nitidū oleo guttur ei. Nouissima autē illius amara q̄si absinthiū. ⁊ lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendūt in mortē ⁊ ad interos gressus ei penetrāt. Per semitam vite non ambulant: v̄gi sunt gressus eius et inuestigabiles. Nūc ergo fili mi audi me. ⁊ ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viā tuā. et ne appropinques foribz domus eius. Ne des alienis honozē tuū et annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribz tuis: ⁊ labores tui sint in domo aliena. ⁊ gemas in nouissimis q̄ n̄ p̄sumperis carnes tuas ⁊ corpus tuū ⁊ dicas. Cur detestatus sum disciplinā et increpatōibus nō acquieuit cor meum: Nec audiui vocem docentium me et magistris non inclinaui aurem meā. Bene fui in oī malo: in medio ecclesie

et synagoge. Bibe aquā de cisterna tua
et fluenta putei tui. Deriuētur fontes
tui foras. et in plateis aquas tuas diui/
de. Habeto eas solus: nec sint alieni pri/
cipes tui. Sit vena tua bñdicta. et leta/
re cū muliere adolescentie tue. Lerua
charissima et gratissim⁹ hinnulus Cibe/
ra eius inebrient omni tpe. et in amore
eius delectare iugiter. Quare seduce/
ris fili mi ab aliena. et foueris in sinu al/
terius. Respicit dñs viā hoīs et omnes
gressus eius cōsiderat. Iniquitates sue
capiunt impiū: et sumib⁹ peccatorū suorū
constringitur. Ipse morietur quia non
habuit disciplinam. et in multitudine
stulticie sue decipietur.

VI

Fili mi si spondideris p amico
tuo defixisti apud extraneū ma/
nū tuā. Illaqueatus es verbis
oris tui et captus p prijs sermonib⁹. Fac
ergo qd dico fili mi et teipm libera: qz in/
cidisti i manū primi tui. Discurre festi/
na: suscita amicu tuū. Ne dederis somnū
oculis tuis: nec dormiet palpebre tue.
Eruere qsi damula de manu et qsi quis
de insidijs aucupis. Glade ad formicā o/
piger. et cōsidera vias eius. et disce sapi/
entiā. Que cū nō habeat ducē nec pce/
ptozē nec principē: parat in estate. cibū
sibi. et cōgregat in messe quod comedat.
Uisqz quo piger dormies? Quā surges
e somno tuo? Paululū dormies paulu/
lū dormitabis: paululū cōferes manus
tuas vt dormias: et veniet tibi quasi vi/
ator egestas. et pauperies quasi vir ar/
matus. Si vero impiger fueris: veniet
vt fons messis tua. et egestas longe fu/
giet a te. Homo apostata vir inutil⁹ gra/
ditur ore pueris. annuit oculis. terit pe/
de. digito loquit⁹ prauo corde machinat⁹
malū. et omni tpe iurgia seminat. Huic
extemplo veniet pditio sua et subito cō/
teretur: nec habebit ultra medicinam.
*Sex sunt que odit dñs et septimū de/
testatur aīa eius. Oculos sublimes. lin/
guam mendacē. manus effundētes in/
norum sanguinē. cor machinās cogita/
tōes pessimas. pedes veloces ad curren-*

dum in malū. pferentē mendacia. testē
fallacē. et eū qui seminat inter fratres
discordias. Conserua fili mi pcepta pa/
tris tui. et ne dimittas legē mris tue. li/
ga ea in corde tuo iugiter. et circunda
gutturū tuo. Cū ambulaueris gradian/
tur tecū: cū dormieris custodiāt te. et cui/
gilans loquere cū eis. Quia mandatū
lucerna est et lex lux. et via vite increpa/
tio discipline vt custodiāt te a muliere
mala. et a blāda lingua extranee. Nō cō/
cupiscat pulcritudinez eius cor tuū: ne
capiaris nutib⁹ illius. Preciū enī scorti/
vit est vnus panis: mulier autē viri pci/
osam aīam capit. Nunquid pōt homo ab/
scōdere ignē in sinu suo vt vestimēta il/
lius nō ardeāt: aut ambulare sup prus/
nas vt nō plāte cōburātur eius? Sic q
ingredis ad mulierē primi sui: non erit
mundus cū tetigerit eā. Nō gradis est
culpa cū quis furatus fuerit. Furatur
enī vt esurientē impleat aīam. Depen/
densus qz reddet septuplū et omnē sub/
stantiā domus sue tradet et liberabit se.
Qui autē adulter est ppter cordis inopi/
am pdet aīaz suā. Turpitudinē et igno/
minā cōgreget sibi. et obprobriū illius
non delebitur. Quia celus et furor viri
non parcat in die vindicte: nec acquie/
scet cuiusqz pccib⁹. nec suscipiet p redem/
ptione dona plurima.

VII

Fili mi custodi sermones mes/
os et pcepta mea recōde tibi. Fi/
li honora dñm et valebis pter ex/
eū vero ne timueris alienū. Serua mā/
data mea et viues. et legē meā quasi pu/
pillā oculi tui. Liga eam in digitis tuis.
Scribe illā in tabulis cordis tui. Dic sapi/
entie: soror mea es. et prudentiam voca/
amicā tuā. Ut custodiāt te a muliere ex/
tranea et ab aliena: qz verba sua dulcia fa/
cit. De fenestra enī domus mee p cācel/
los pspexi iuuenē. et video puulos. Cōsi/
dero recordē iuuenē qz trāsit p plateas
iuxta angulū. et ppe viā dom⁹ illi⁹ gradis/
tur in obscuro ad uespascente die in nos/
ctis tenebris et caligine. Et ecce occur/
rit illi mulier in ornatu meretricio. p

Proverbia

parata ad decipiendas añas. Garrula et vaga quietis impatiēs: nec valēs in domo profutere pedibus suis. Nunc foras nunc in plateis: nunc iuxta angulos infidiās. Apprehensumq; deosculatur iuvenē et procaci vultu blanditur dicens. Cliticimas pro salute deuouisti: hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuū desiderās te videre et reperi. Intexui funibus lectulū meum straxi tapetibus pictis ex egypto: aspersi cubile meū mirra et aloē et cinamomo. Ueni inebriemur uerbis et fruamur cupitibus amplexibus donec illucescat dies. Nō est enim uir in domo sua. abiit uia longissima. Sacculus pecunie secū tulit. in die plene lune reuersurus est in domū suā. Irretriuuit eū multis sermonibus. et blauditijs labiorum pruarit illū. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam et quasi agnus lasciuies et ignorās. et nescit quod ad vincula stultus trahatur donec transfigat sagitta iecur eius. uelut si auis festinet ad laqueū. et nescit quod de periculo aie illius agitur. Nūc ergo fili mi audi me: et attende uerbis oris mei. Ne abstrahatur in uis illius mens tua. neque decipiaris semitis eius. Multos enim vulneratos deiecit et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. **Uie inferi domus eius penetrantes interiora mortis.** VIII

Unquid nō sapientia clamitat et prudentia dat uocē suā? In summis excelsisque uerticibus. supra uiam in medijs semitis. stans: iuxta portas ciuitatis. in ipsis foribus loquitur dicens. O uiri ad uos clamito. et uox mea ad filios hominum. Intelligite paruuli astutiam et insipientes animaduertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum et aperientur labia mea ut recta predicent. Ueritate meditabitur guttur meū. et labia mea deestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei: nō est in eis prauū quid neque puerum. Recti sunt intelligentibus: et equi inuenientibus scientiam. Accipite disciplinā meā et nō pecuniam doctrinā magis quam aurum eligite. Melior

est enim sapientia cunctis opibus preciosissimis. et omne desiderabile ei nō potest parari. Ego sapientia habito in consilio et eruditus inter sum cogitatoribus. Timor domini odit malū. arrogantiam et supbiam. et uiam prauam. et os lingue deceptor. Melior est consiliū et equitas. Melior est prudentia. mea est fortitudo. Per me reges regnāt. et legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant. et potētes decernunt iusticiā. **Ego diligētes me diligo.** et qui mane uigilauerint ad me inuenient me. Melior sunt diuitie et gloria. opes supne et iusticia. Melior est fructus meus auro et lapide precioso: et gemina mea argento electo. In uis iusticie ambulo: in medio semitarum iudicij: ut ditem diligētes me. et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me ab initio uiam suarum: antequam quicquam faceret a principio. ab eterno ordinata sum et ex antiquo antequam terra fieret. Nondum erant abyssi et ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant. necdum montes graui mole consistebant. Ante omnes colles ego parturiebar. adhuc terram non fecerat: et flumina et cardines orbis terre. Quando preparabat celos aderam: quoniam certa lege et gyro uallabat abyssos. Quoniam ethera firmabat sursum et librabat fontes aquarum. Quando circundabat mari terminum suum. et legem ponebat aquis ne transirent fines suos. Quando appēdebat fundamenta terre: cum eo erant cuncta componēs. Et delectabar pro singulis diebus ludens coram eo omni tempore et ludens in orbe terrarum: et delitie mee esse cum filiis hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt uias meas. Audite disciplinā et estote sapientes: et nolite abire eam. Beatus homo qui audit me: et qui uigilat ad fores meas quotidie. et obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenit. inueniet uitam et hauriet salutem a domino. Qui autem in me peccauerit: ledet animam suam. Omnes qui me oderunt diligunt mortem.

IX

11 iiii

Sapientia edificauit sibi domus
excidit colūnas septē. Immo-
lauit victimas suas: miscuit vi-
num ⁊ posuit mensas suā. Misit ancil-
las suas vt vocaret ad arcem, et ad me-
nia ciuitatis. Si quis est paruulus ve-
niat ad me. Et insipientibus locuta est
Clemente comedite panē meum: ⁊ bibite
vinum quod miscui vobis. Relinquire in-
fantiam ⁊ venite ⁊ ambulate p vias pru-
dentie. Qui erudit deorsum ipse iniuriā
sibi facit, et qui arguit impiū sibi macu-
lam generat. Noli arguere deorsum ne
oderit te. Argue sapientē et diliget te.
Da sapienti occasionē: et addetur ei sa-
pientia. Doce iustū ⁊ festinabit accipere.
Principiū sapientie timor dñi, et scien-
tia sanctorū prudentia. Per me enī mul-
tiplicabuntur dies tui: ⁊ addentur tibi
anni vite. Si sapiēs fueris tibi metip-
seris: si aut illudor: solus portabis malū.
Mulier stulta ⁊ clamosa plenaq; illece-
bris ⁊ nihil omnino sciens sedet in fori-
bus domus sue sup sellam in excelso v-
bis loco, vt vocaret ⁊ transeunt es p vias
et pgentes in itinere suo. Quis est par-
uulus declinet ad me. Et de corde locu-
ta est. Aque furtiue dulciores sunt: et
panis absconditus suauior. Et ignora-
uit q̄ ibi sint gigantes, et in pfundis in-
ferni conuiue eius. Qui enī applicabi-
tur illi descendet ad inferos: nam qui
abscesserit ab ea saluabitur. X

Filius sapiēs letificat p̄em: fili-
us vero stultus mesticia est ma-
tris sue. Nil pderunt thesauri
impietatis: iusticia vero liberabit a mor-
te. Non affliget dñs fame aīam iusti et
insidias impiorū subuertet. Egestatem
opata est manus remissa: manus autez
fortiū diuitias parat. Qui nitit mēda-
cīs hic pascit ventos: idem aut ipse se-
quitur aues volantes. Qui congregat
in messe filius sapiens est: qui aut ster-
tit estate filius cōfusions. Benedictio
dñi sup caput iusti: os aut impiorū opit
iniquitatē. Memoria iusti cum laudib;
et nomen impiorū putrescet. Sapiens

corde p̄cepta suscipiet stultus cedit re-
labijs. Qui ambulat simpliciterambu-
lat confidenter: qui aut deprauat vias
suas manifestus erit. Qui annuit ocu-
lo dabit dolorem: ⁊ stultus labijs verbe-
rabitur. Clena vite os iusti: et os impi-
orum operit iniquitatē. Diuiz suscit at-
riras: et vniuersa delicta opit charitas.
In labijs sapientis inuenitur sapiētia
et virga in dorso eius qui indiget corde.
Sapiētes abscondūt scientiā: os autez
stulti pfusioni, p̄ximū est. Substantia di-
uitis v̄bs fortitudinis eius: pauor pau-
perum egestas eorū. Opus iusti ad vitā
fructus aut impij ad peccatū. Clena vite
custodienti disciplinā: qui aut increpa-
tiones relinquit errat. Abscondūt odi-
um labia mendacia: qui pfert contume-
liam insipientis est. In multiloquio nō
deerit peccatum: qui aut moderatur la-
bia sua prudentissimus est. Argentum
electū lingua iusti: cor aut impiorū p ni-
hilo. Labia iusti erudiūt plurimos, qui
aut indocti sunt in cordis egestate mor-
rientur. Benedictio dñi diuites facit:
nec sociabitur eis afflictio. Quasi pri-
sum stultus opatur scelus: sapiētia aut
est viro prudentia. Qd̄ timet impius ve-
niet sup eum, desiderium suū iustis dabi-
tur. Quasi tempestas trāsiens nō erit
impius: iustus aut quasi fundamentū
sempiternū. Sicut acetū dentib; ⁊ su-
mus oculis, sic piger his qui miserunt
eum. Timor dñi apponet dies: et anni
impiorū breuiabūtur. Expectatio iustorū
leticia: spes aut impiorū pibit. For-
titudo simplicis via dñi: et pauor his
qui opantur malum. Iustus in eternū
non cōmouebitur, impij aut nō habita-
bunt sup terram. Os iusti parturiet sa-
pientiam: lingua p̄auorū peribit. Labia
iusti considerant placita: et os impiorū
peruersa. XI

Latera dolosa abominatio est
apud deū, ⁊ pondus equū volū-
tas eius. Tibi fuerit supbia ibi
erit ⁊ otumelia: vbi autē est humilitas
ibi ⁊ sapientia. Simplicitas iustorum

Proverbia

diriget eos: et supplantatio puerorum
vastabit illos. Non perierunt diuitie in die
ultionis: iusticia autem liberabit a morte.
Iusticia simplicis dirigit viam eius et
in impietate sua corruet impius. Iusti-
cia rectorum liberabit eos: et in insidijs su-
is capiuntur iniqui. Mortuo homine impio
nulla erit ultra spes. et expectatio sollici-
torum peribit. Iustus de angustia libe-
ratus est et tradet impius pro eo. Simu-
lator ore recipit amicum suum: iusti autem li-
berabuntur scientia. In bonis iustorum ex-
altabitur ciuitas. et in peccato impiorum
erit laudatio. Benedictio iustorum exaltabi-
tur ciuitas. et ore impiorum subuertetur.
Qui despicit amicum suum indigens corde
est: vir autem prudens tacebit. Quiambu-
lat fraudulenter reuelat arcana: qui autem
fidelis est celat amici commissum. Ubi non
est gubernator populus corruet: salus autem
ubi multa consilia. Affligetur malo qui fi-
dem facit pro extraneo. qui autem cauet laque-
os securus erit. Mulier gratiosa inue-
nit gloriam et robusti habebunt diuitias.
Bona facit anime sue vir misericors. qui autem
crudelis est etiam propinquos abiicit. Impi-
us facit opus instabile: seminatum autem
iusticia merces fidelis. Clemencia prepa-
rat vitam et secretatio malorum mortem. Abomi-
nabile domino cor prauum et voluntas eius in
his qui simpliciter ambulant. Manus
in manu non erit innocens malus: semine
autem iustorum saluabitur. Circulus aureus
in naribus suis: mulier pulchra et fatua.
Desiderium iustorum omne bonum est prestio-
latio impiorum furor. Alij diuidunt pro-
pria et vitiozes fiunt: alij rapiunt non sua et
semper in egestate sunt. Alia que benedicit
impinguabitur: et qui inebriat ipse quod
inebriabitur. Qui abscondit frumenta
maledicetur in populis: benedictio autem super
caput vendentium. Bene consurgit dilucu-
lo qui querit bona. qui autem investigator
malorum est opprimetur ab eis. Qui con-
fidit in diuitijs suis corruet: iusti autem quod
si vivens folium germinabunt. Qui con-
turbat domum suam possidebit ventos. et qui
stultus est seruiet sapienti. Fructus iusti

lignum vite: et qui suscipit animas sapiens
est. Si iustus in terra recipit: quanto
magis impius et peccator. XII

Qui diligit disciplinam diligit scientiam: qui autem odit increpationes
insipies est. Qui bonus est hau-
riet sibi gratiam a domino: qui autem perdit in cogitationibus suis impie agit. Non robustabitur homo ex impietate: et radix iustorum non commouebitur. Mulier diligens con-
rona est viro suo: et putredo in ossibus
eius que confusione res dignas gerit.
Cogitationes iustorum iudicia et consilia impi-
orum fraudulenta. Verba impiorum in fidi-
antur sanguini. os iustorum liberabit eos.
Clerte impios et non erunt. domus autem
iustorum permanebit. Doctrina sua noscitur
vir: qui autem vanus et excors est patebit
contemptui. Melior est pauper et sufficiens
sibi quam gloriosus et indigens pane. Pos-
uit iustus iumentorum suorum animas: viscera
autem impiorum crudelia. Qui operatur ter-
ram suam satiabitur panibus: qui autem secta-
tur ocium stultissimus est. Qui suavis
est viuit in moderatibus: in suis moni-
tionibus relinquit contumeliam. Desiderium
impiorum monumentum est pessimorum: radix
autem iustorum proficiet. Propter peccata labi-
orum ruina premar malo: effugiet autem
iustus de angustia. De fructu oris sui
vnusquisque replebit bonis: et iuxta opera
manuum suarum retribuatur ei. Clia stulti
recta in oculis eius: qui autem sapiens est
audiat consilia. Fatuus statim indicat iram
suam: qui autem dissimulat iniuriam callidus
est. Qui quod nouit loquitur in derisio-
ne est: qui autem metitur testis est fraudu-
lentus. Est qui percutit et quasi gladio pun-
gitur conscientie: lingua autem sapientium san-
ctas. Labium veritatis firmum erit in perpetuum
quod autem testis est repentinus: concinat
lingua mendacium. Dolus in corde cogi-
tantium mala: qui autem pacis ineunt consilia:
sequitur eos gaudium. Non contristabit
iustum quicquid ei acciderit: impij
autem replebuntur malo. Abominatio est
domino labia mendacia: qui autem fideliter
agunt placent ei. Homo verus celat

scientiam: et cor insipientius prouocat
stulticiam. Manus fortium dominabitur que
autem remissa est tributis seruiet. Veros
in corde viri humiliabit illi: et sermo
in bono letificabitur. Qui negligit da
mnum propter amicum iustus est: iter autem
impiorum decipiet eos. Non inueniet frau
dulentus lucrum: et substantia hominis erit
auri precium. In semita iusticie vita iter
autem deum ducit ad mortem. XIII

Filius sapiens doctrina patris:

F qui autem illusor est non audit cum
arguitur. De fructu oris sui homo
satiabitur bonis: anima autem impio
rum iniqua. Qui custodit os suum custo
dit animam suam: qui autem inconsideratus
est ad loquendum sentiet mala. Cluit et
non vult piger: anima autem operantum im
pinguabitur. Verbum mendax iustus de
testabitur: impius autem confundit et con
fundetur. Iusticia custodit innocentis
viam: impietas autem peccatorem supplan
tat. Est quasi diues cum nihil habeat:
et est quasi pauper cum in multis diuitijs
sit. Redemptio anime viri diuitie sue:
qui autem pauper est increpationem non susti
net. Lux iustorum letificat: lucerna autem im
piorum extinguetur. Inter superbos semper
iurgia sunt: qui autem agunt omnia cum phi
lio reguntur sapientia. Substantia festi
nata minuetur: que autem paulatim colli
gitur manu multiplicabit. Spes que
differtur affligit animam: lignum vite de fide
rii veniens. Qui detrahit alicui rei ipse
se in futurum obligat: qui autem timet pre
ceptum in pace versabitur. Anime dolose
errant in peccatis. Iusti autem misericordes
sunt et miserentur. Lex sapientis fons vi
te: ut declinet a ruina mortis. Doctri
na bona dabit gratiam: in itinere contem
ptorum vorago. Astutus omnia agit cum con
silio: qui autem fatuus est aperit stulticiam.
Mucius impij cadet in malum. Legatus
fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei
qui deserit disciplinam: que autem acquiescit
arguenti glorificabit. Desiderium si com
pleatur delectat animam: detestatur stulti
eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus

graditur sapiens erit: amicus stultorum
similis efficietur. Peccatores persequi
tur malum: et iustis retribuentur bona.
Bonus relinquit heredes filios et nepo
tes: et custoditur iusto substantia pecca
toris. Multi cibi in noualibus patrum: et
alij congregantur absque iudicio. Qui per
cit virge odit filium suum: qui autem diligit il
lum: instanter erudit. Iustus comedit et
replet animam suam. Venter autem impiorum
insaturabilis. XIII

Sapiens mulier edificat domum

S suam: insipiens extructam que ma
nibus destruet. Ambulans re
cto itinere et timens deum: respicitur ab
eo qui infami gradit via. In ore stulti
virga superbie: labia autem sapientium custo
diunt eos. Ubi non sunt boues presep
vacuum est: ubi autem apparent plurime se
getes ibi manifesta est fortitudo bouis.
Testis fidelis non mentietur: profert autem
mendacium dolosus testis. Querit veris
sorum sapientiam et non inuenit: doctrina pru
dentium facilis. Glade protra virum stultum
et nescit labia prudentie. Sapientia cal
lidi est intelligere viam suam. et prudentia
stultorum errans. Stultus illudet pecca
tum: et inter iustos morabitur gratia.
Cor quod nouit amaritudinem anime sue in
gaudio eius non miscbitur extraneus.
Domus impiorum teletur: tabernacu
la iustorum germinabit. Est via que videtur
homini iusta: nouissima autem eius deducit
ad mortem. Risus dolore miscbitur
et extrema gaudij luctus occupat. Uisus
suis replebit stultus: et super eum erit vir
bonus. Innocens credit omni verbo: astu
tus considerat gressus suos. Filio dolo
so nihil erit boni: seruo autem sapienti prope
ri erunt actus: et diriget via eius. Sa
piens timet et declinet a malo: stultus
translit et confidit. Impatiens operabitur
stulticiam: et vir versutus odiosus est.
Possidebunt puuli iusticia et expectabunt
astuti sciam. Facebunt mali ante bonos
et impij ante portas iustorum. Etiam proxi
mo suo pauper odiosus est: amici vero di
uitum multi. Qui respicit proximum suum

Proverbia

peccat: qui autem miseretur pauperi beatus erit. Qui credit in domino misericordiam diligit: errant qui operantur malum. Misericordia et veritas preparant bona. In omni opere bono erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Corona sapientium divitiarum eorum, fatuitas stultorum imprudentia. Liberat auras testis fidelis, et profert mendacia verisipellis. In timore domini fiducia fortitudinis et filius eius erit spes. Timor domini fons vite: ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis: et in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur sapientia qui autem impatiens est exaltat stulticiam suam. Vita carnis sanitas cordis putredo ossium invida. Qui calumniatur egenam exprobrat factori eius: honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malicia sua repellitur impius: sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia: et indoctos quosque erudiet. Iusticia eleuat gentem miseram autem facit populum peccatum. Acceptus est regi minime intelligens iracundiam eius inuicilis sustinebit.

XV

Esponsio mollis frangit iram: sermo durus suscitatur furor. Lingua sapientium ornat scientiam os fatuorum ebullit stulticiam. In omni loco oculi domini: contemplantur bonos et malos. Lingua placibilis lignum vite: quae autem immoderata est perdet spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes astutior fiet. In abundantia iusticia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Dominus iusti plurima fortitudo: et in fructibus impij turbatio. Labia sapientum disseminabunt scientiam: cor stultorum disseminale erit. Uicium impiorum abominabile domino: vota iustorum placibilia. Abominatio est domino via impij: qui sequitur iusticiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserentium viam vite, qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram domino: quantum magis corda filiorum hominum.

Non amat pestilens eum qui se corripit nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis queret doctrinam: et os stultorum pascitur imperitia. Dies pauperis mali: securam mense quam si iuge iuuuim. Melius est parum cum timore domini quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum charitate quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus puocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. Ister pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorum absque offensione fenculo. Filius sapiens letificat patrem: et stultus homo despicit matrem suam. Stulticia gaudium stulto, et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo operum eius optimus. Semita vite super eruditum: ut declinet de inferno in nouissimo. Donum superborum demolietur dominus: et firmos faciet terminos vidue. Abominatio domini cogitationes male: et purus sermo pulcherrimus firmabit ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur auariciam: quae autem odit munera viuere. Per misericordiam et fidem purgantur peccata: per timorem autem domini declinat omnis a malo. Mens iusti meditat bitur obedientiam, os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impijs: et orationes iustorum exaudiet. Auris oculorum letificat animam: fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite: in medio sapientium permanebit. Qui abiicit disciplinam despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus possessores est cordis. Timor domini disciplina sapientie: et gloriam precedit humilitas.

XVI

Domini est animam preparare et domini gubernare linguam. Omnes viae hominum patent oculis eius: spiritum ponderator est dominus. Reuelata domino opera tua: et dirigent cogitationes tue. Uniuersa propter semetipsum operatus est dominus: impius quod ad diem malum. Abominatio domini est omnis arrogans, etiam si manus

ad manū fuerit. non est innocens. In-
tium vie bone facere iusticiā: accepta est
apud deū magis q̄ immolare hostias.
Miscōia ⁊ veritate redimitur iniquitas
⁊ in timore dñi declinatur a malo. Cuz
placuerint dño vie hoī. inimicos q̄ ei
cōuerteret ad pacē. Melius est parū cū
iusticia: q̄ multi fructus cū iniquitate.
Cor hoīs disponit viā suā: sed dñi est
dirigere gressus eius. Diuinitio in la-
bijs regis: in iudicio nō errabit os eius
Pondus ⁊ statera iudicia dñi sunt: et
opa eius oēs lapides seculi. Abomina-
biles regi qui agunt impie: qm̄ iusticia
firmat solū. Volūtas regū labia iusta
qui recta loquit̄ diriget. Indignatio re-
gis nunciū mortis: ⁊ vir sapiens placa-
bit eū. In hilaritate vultus regis vita
⁊ clemētia eius quasi imber serotinus.
Posside sapientiā: q̄ auro melior est ⁊
acquire prudentiā q̄ preciosior est argē-
to. Semita iustorum declinat mala. cu-
stos aīe sue seruat viā suā. Contritionē
p̄cedit supbia: et ante ruinā exaltabitur
spūs. Melius est hūiliari cū mitib: q̄
diuidere spolia cū supbis. Eruditus in
verbo reperiet bona: ⁊ qui sperat in dño
beatus est. Qui sapiēs est corde: appel-
labitur prudens. et qui dulcis eloquio
maiora reperiet. Fons vite eruditio ros-
fidentis. doctrina stultorū fatuitas. Cor
sapiētis erudiet os eius et labijs eius
addet grām. Fauus mellis p̄posita ver-
ba: dulcedo aīe sanitas offiū. Est via q̄
videtur hoī recta: et nouissima eius du-
cunt ad mortē. Anima laborantis labo-
rat sibi: q̄ compulit eum os suū. Vir
insapiens fodit malū: et in labijs eius
ignis ardescit. Homo puerfus suscitāt
lites ⁊ verbosus separat principes. Vir
iniquus lactat amicum suum. et ducit eū
p̄ viā nō bonā. Qui attonitis ocu-
lis cogitat p̄aua mordens labia sua p̄-
ficiet malum. Corona dignitatis sene-
ctus que in vīis iusticie reperietur. Me-
lior est patiens viro forti: ⁊ qui domina-
tur aīo suo expugnatoze vrbiū. Sor-
tes mittuntur in sinum: sed a domino

temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cū gau-
dio q̄ dom' plena victimis cuz
iurgio. Seruus sapiēs dñabit
stultis filijs: ⁊ inter fratres hereditatez
diuidet. Sicut igne p̄batur argentū et
aurū camino: ita corda p̄bat dñs. Nas-
lus obedit lingue inique: ⁊ fallax obtem-
perat labijs mendacibus. Qui despicit
paupem exprobrat factori eius ⁊ qui in
ruina letat alt erius nō erit impunitus
Corona senū filij filioz: et gloria filioz
patres eoz. Nō decet stultū verba cō-
posita nec principem labijs mentiens.
Gemma gratissima expectatio p̄stolā-
tis: quocūq; se vertit prudenter intelli-
git. Qui celat delictū querit amicitias
qui altero sermone reperit sepat federa-
tos. Plus p̄ficit correctio apud prudē-
tem: q̄ centū plage apud stultū. Sem-
per iurgia querit malus: angelus autez
crudelis mittetur cōtra eum. Expedi-
magis v̄se occurrere raptis fetib: q̄ fa-
tuo cōfidenti sibi in stulticia sua. Qui
reddit mala p̄ bonis: nō recedet malū
de domo ei'. Qui dimittit aquā caput
est iurgioz. et anteq̄ patiat̄ p̄tumeli-
am iudiciū deserit. Et qui iustificat impi-
ū ⁊ qui p̄demnat iustū abominabilis
est vterq; apud deū. Quid p̄dest stulto
habere diuitias: cum sapientiaz emere
nō possit? Qui altam facit domū suam
querit ruinā. et qui euitat discere inci-
det in malū. Omni tpe diligit qui ami-
cus est. ⁊ frater in angustijs p̄probat̄
Stultus homo plaudet manib: suis.
cum sponderit p̄ amico suo. Qui me-
ditatur discordias diligit rixas ⁊ qui ex-
alcat os suum querit ruinam. Qui per-
uersi cordis est nō inuenit bonū. et qui
vertit linguā incidet in malum. Natus
est stultus in ignominia suā: sed nec pa-
ter in fatuo letabit. Anim' gaudēs etas-
tē floridā facit. spūs tristis exiccat ossa.
Munera de sinu impius accipit: vt per-
uertat semitas iudicij. In facie prudē-
tis lucet sapia: oculi stultorū i fimb: terre
Ira p̄tis filius stultus: ⁊ dolor matris

Proverbia

que genuit eū. Non est bonū damnū in
ferre iusto: nec pcutere principē qui re-
cta iudicat. Qui moderat sermones su-
os doctus et prudens est: et p̄ciosi spūs
vir eruditus. Stultus q̄q; si tacuerit
sapiens reputabitur: et si compresserit
labia sua intelligens. XVIII

Occasiones querit q̄ vult rece-
dere ab amico. oī tpe erit expro-
brabilis. Nō recipit stultus ver-
ba prudentie: nisi ea dixeris que versan-
tur in corde ei. Impius cū in pfundū
venerit peccatorū contēnit: sed sequit eū
ignominia et obprobriū. Aqua pfunda
ex ore viri: et torrens redundans fons sa-
piētie. Accipe psonā impij in iudicio nō
est bonū: vt declines a veritate iudicij.
Labia stulti miscent se rixis: et os ei iur-
gia puocat. Os stulti p̄tricio eius: et la-
bia ipsius ruina aīe ei. Verba biliguus
quasi simplicitas: et ipsa pueniūt vsq; ad
interiora ventris. Dignū tenet timor:
aīe aut effemiatōz eiuriēt. Qui mollis
et dissolutus ē in ope suo: frater ē sua opa
dissipātis. Turris fortissima nomē dñi
ad ipsaz currit iustus et exaltabit. Sub-
stātia diuitis vrbis roboris eius: et quasi
murus validus circūdans eū. Anteq; cō-
terat exaltat cor hōis: et anteq; gloriificet
hūiliatur. Qui p̄aus r̄idet q̄ audiat
stultū se esse demonstrat et cōfusione di-
gnū. Spūs viri sustentat imbecillitatē
suā: spm̄ vero ad irascendū facile q̄s po-
terit sustinere. Cor prudētis possidebit
sciētiā: et auris sapientiū querit doctri-
nā. Donū hōis dilatat viā eius et ante
principes spaciū ei facit. Iustus prior ē
accusator sui: venit amicus eius et inue-
stigabit eum. Contradictōes cōprimat
fors: et inter potētes q̄q; diiudicat. Fra-
ter qui adiuuatur a fr̄e quasi ciuitas fir-
ma: et iudicia quasi rectes vrbium. De
fructu oris viri replebit venter eius: et
genimina labioz ipsius saturabunt eū.
Mors et vita in manib; lingue: qui di-
ligunt eā comedēt fructus eius. Qui
inuenit mulierē bonā: inuenit bonuz et
hauriet iocūditatē a dño. Qui expellit

mulierem bonam expellit bonū: qui autē
tenet adulterā stultus est et insipiens. Cū
obsecratōib; loquitur pauper: et diues es-
fabitur rigide. Vir amabilis ad socie-
tatē: magis amicus erit q̄ frater. XIX

Eliz est pauper qui ambulat in
simplicitate tua: q̄ diues tor-
quēs labia sua et insipiens. Tibi
nō est sciētia aīe nō est bonū. et qui festi-
nus est pedib; offendet. Stulticia hōis
supplantat gressus eius. et p̄tra deū ser-
uet animo suo. Diuitie addunt amicos
plurimos: a paupe autē et hi quos habu-
it sepantur. Testis falsus nō erit impu-
nitus: et qui mendacia loquitur nō effu-
giet. Multi colunt psonaz potentis: et
amici sunt dona tribuentis. Fr̄es hōis
paupis oderūt eū: insup et amici p̄cul-
recesserunt ab eo. Qui t̄m̄ verba sectat
nihil habebit: qui autē possessor est meri-
tis diligit aīam suā: et custos prudentie
inueniet bona. Falsus testis nō erit im-
punitus: et qui loquitur mendacia p̄bit.
Nō decent stultū diuitie: nec seruū do-
minari principib;. Doctrina viri p̄ pa-
tientia noscitur: et gloria eius est in qua
p̄tergredi. Sicut fremitus leonis ita
et regis ira. et sicut ros sup herbā ita et
hilaritas eius. Dolor patris filius stul-
tus: et recta iugiter p̄silliantia litigiosa
mulier. Domus et diuitie dantur a pa-
rentib;: a dño autē p̄: et vxor prudens.
Bigredo immittit toporē et aīa dissolu-
ta esuriet. Qui custodit mandatū. cu-
stodit aīam suam: qui autē negligit vī-
am suam mortificabitur. Feneratur do-
mino qui miseret paupis: et vicissitudi-
nem suā reddet ei. Crudi filij iustū ne
desperes: ad interfectionē autē eius ne
ponas aīam tuam. Qui enī impatiens
est sustinebit damnū et cū rapuerit: ali-
ud apponet. Audi cōfiliū et suscipe disci-
plinā. vt sis sapiēs in nouissimis tuiē.
Multe cogitatōes in corde viri: volun-
tas autem dñi in eternum permanebit.
Homo indigens misericors est. et mel-
ior est pauper iustus q̄ vir mendax. Ti-
mor domini ad vitam. et in plenitudine

cōfiorabitur absq̄ visitatione pessimi.
Abscondit piger manū suā sub ascella:
nec ad os suū applicat eā. **Desilēte** fla-
gellato: stultus sapiētior erit: si autē cor-
riperis sapientē intelligit sapias. **Qui**
affligit p̄em ⁊ fugit m̄em: ignominio-
sus erit ⁊ infelix. **Non** cesses audire fili
doctrinā: nec ignores sermones sciētie.
Testis iniquus deridet iudiciū ⁊ os im-
piorū deuorat iniquitatē. **Parata** sunt
terribilibus iudicia: et mallei percucietes
stultoꝝ corporibus. **XX**

Ururiosa res vinū. ⁊ tumultu-
osa ebrietas. **Quicumq̄** his de-
lectatur nō erit sapiēs. **Sicut**
rugitus leonis: ita ⁊ terra regis: qui p̄-
uocat eum peccat in animā suā. **Honor**
est homini qui separat se a contentioni-
bus: omnes autē stulti cōmiscentur contu-
melijs. **Propter** frigus piger arare no-
luit: medicabit ergo estate ⁊ nō dabitur
illi. **Sicut** aqua pfunda: sic consiliū in
corde viri: sed homo sapiens exhauriet
illud. **Multi** hōies misericordes vocan-
tur: virū autē fidelē quis inueniet? **Iu-**
stus qui ambulat in simplicitate sua: te-
atos post se filios relinquit. **Rex** qui se-
det in solio iudicij dissipat omne malū
intuitu suo. **Quis** p̄t dicere mundum
est cor meum: purus sum a p̄cō. **Pon-**
dus ⁊ p̄odus. mēsurā ⁊ mēsurā: utrūq̄
abominabile est apud deū. **Et** studijs su-
is intelligit puer: si mūda ⁊ recta sunt
opa eius. **Aurem** audientē ⁊ oculū vi-
dentem: dñs fecit utrūq̄. **Noli** diligere
somnia: ne te egestas opprimat. **Aperi-**
oculos tuos ⁊ saturare panibus. **Malū**
est malū est: dicit ois emptor. ⁊ cum re-
cesserit tūc gloriabit̄. **Est** aurū ⁊ multi-
tudo gemmarū vas autē p̄ciosus labia sci-
entie. **Tolle** vestimentū eius qui fide-
iussor extitit alieni. et p̄ extraneis aufer
pignus ab eo. **Suauis** est homī panis
medacij. ⁊ postea implebit̄ os eius cal-
culo. **Cogitatōes** p̄siliij rotantur ⁊ gu-
bernaculis tractanda sunt bella. **Ei** qui
reuelat mysteria. ⁊ ambulat fraudulen-
ter: et dilatat labia sua ne cōmiscearis.

Qui maledicit patri suo ⁊ matri: extin-
guetur lumē eius in medijs tenebris.
Hereditas ad quā festinatur in p̄ncipi-
o in nouissimo benedictōne carebit.
Ne dicas reddas malū p̄ malo: expecta
dñm ⁊ liberabit te. **Abominatio** est ap̄d
deum pondus ⁊ pondus: scatera dolosa
nō est bona. **A dño** diriguntur gressus
viri: quis autē hōim intelligere p̄t vias
suas? **Ruina** est hōim deuotare sanctos.
⁊ post vota retractare. **Dissipat** impios
rex sapiens: et incuruat sup̄ eos fornicē
Lucerna dñi spiraculū hōis: que inue-
stigmat omnia secreta ventris. **Misericor-**
dia ⁊ veritas custodiunt regem: et ro-
ratur clementia thronus eius. **Exulta-**
rio iuuenum fortitudo eorum ⁊ digni-
tas senum canicies. **Liuior** vulneris ab-
sterget mala: et plage in secretioribus
ventris. **XXI**

Sicut diuisiones aquarū. ita cor
regis in manu dñi: quocūq̄ vo-
luerit inclinabit illud. **Dis** via
viri recta sibi videt: appendit autē corda
dñs. **Fac** misericordiā ⁊ iudiciū: magis
placet dño q̄ victimē. **Exaltatio** oculo-
rum est dilatatio cordis: lucerna impio-
rum peccatū. **Cogitatōes** robusti semp̄
in abundantia: ois autē piger in egesta-
te est. **Qui** cōgregat thesauros lingua
mendacij vanus ⁊ excors est: et impin-
getur ad laqueos mortis. **Rapine** impi-
orum detrahent eos: quia noluerunt fa-
cere iudiciū. **Peruersa** via viri aliena
est a deo qui aut mūdus est rectū opus
eius. **Melus** est sedere in angulo do-
matis: q̄ cum muliere litigiosa ⁊ in do-
mo p̄muni. **Anima** impij desiderat ma-
lum: nō miserebitur p̄mo suo. **Mul-**
ctato pestilente sapiētior erit paruulus:
et si sectetur sapientē sumet scientiam
Excogitat iustus de domo impij: vt de-
trahat impios a malo. **Qui** obturat
aurē suam ad clamorem paup̄is: et ipse
clamabit et nō exaudietur. **Honus** ab-
sconditum extinguit iras. et domum in
sinu indignationem maximam. **Cau-**
dium iusto est facere iudiciū ⁊ pauor

Proverbia

operantibus iniquitate. Vir qui erraverit in via doctrine: in cetero gigantium comorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum et pingua non dilabitur. Pro iusto dabit impius et pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta: quam cum muliere rixosa et iracunda. Tresaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam: inueniet vitam et iustitiam et gloriam. Libertate fortium ascendit sapiens: destruxitque robur fiducia eius. Qui custodit os suum et linguam suam: custodit ab angustiis animam suam. Supbicus et arrogans vocatur indoctus: qui in ira operatur supbia. Desideria occidunt pigrum: noluerit enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat: qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie impiorum abominabiles que offeruntur ex scelere. Testis mercedis peribit: vir obediens loquetur victoriam. Vir impius proaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est corrigit viam suam. Non est sapientia: non est prudentia: non est consilium contra dominum. Equus paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuit.

XXII

Cuius est nomen bonum quam diuitie in multis: super argentum enim et aurum gratia bona. Diues et pauper obuiauerunt sibi: utriusque operator est dominus. Callidus videt malum: et abscondit se: in nocens pertransit et afflictus est damno. Finis modestie timor domini: diuitie et gloria et vita. Arma et gladius in via supbicus: autem anime sue longe recedit ab eis. Proverbum est: adolescens iuxta viam suam graditur etiam cum senuerit non recedet ab ea. Diues pauperibus impat. et qui accipit mutuum seruus est feneratoris. Qui seminat iniquitates metet mala: et virga ire sue consummabitur. Qui prouus est ad misericordiam benedictus: de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriā et honorem acquireret qui dat munerā: animas autem auferat accipientium. Erice terisorem et eribit cum eo iurgium cessabitque cause et contumelie. Qui diligit cordis

mundiciam: propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi domini custodiunt scientiam: et supplantantur verba iniqui. Dicit piger: leo est foris: in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os aliene: cui iratus est dominus incidet in eam. Stulticia colligata est in corde pueri et virga discipline fugabit eam. Qui calumniatur pauperem ut augeat diuitias suas: dabit ipse ditiori et egebit. Fili mi inclina aurem tuam: et audi verba sapientium. Appone autem cor ad doctrinam meam: que pulchra erit tibi cum seruaueris eam in ventre tuo. Et redundabit in labijs tuis: ut sit in domino fiducia tua. Clam et ostendam tibi eam hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia: ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis: respondere ex eis illis: qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi quia pauper est: neque conteras egenum in porta: quia iudicabit dominus causam eius: et confixerunt animas eius. Noli esse amicus homini iracundo neque ambules cum viro furioso: ne forte discas seminitas eius: et sumas scandalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus suas: et qui vades se offerunt pro debitoribus. Si enim non habes unde restituas quid cause est ut tollat operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos: quos posuerunt patres tui. Glidisti virtutem velocem in opere suo: coram regibus stabit: nec erit ante ignobiles.

XXIII

Clado federis ut comedas cum principe: diligenter attende que sunt apposita ante faciem tuam. Et statue cultum in gutture tuo: si tamen habes in parte animam tuam. Ne desideres de cibis eius: an quo est panis mendacium. Noli laborare ut dixeris: sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opera quas non potes habere: quia faciet sibi penas quasi aquile et volabunt in celum. Ne comedas cum homine in uideo: et ne desideres cibos eius: quoniam in similitudinem arioli et conectoris estimat quod ignorat.

Comede et bibe dicit tibi: et mens eius
non est tecum. Cibos quos comederas euo-
mes: et perdes pulcros sermones tuos
In auribus insipientium ne loquaris: quia
despiciet doctrinam eloquii tui. Ne attin-
gas puulorum terminos: et agrum pupillo-
rum ne introeas. Proptinquus enim illo-
rum fortis est: et ipse iudicabit contra te cau-
sas illo-
rum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum et
aures tue ad verba scientie. Noli subtra-
here a puero disciplinam: si enim percusseris
eum virga non morietur. Tu virga pec-
torem eius: et animam eius de inferno libera-
bis. Fili mi si sapiens fuerit animus tu-
us gaudebit tecum cor meum: et exultabunt
renes mei cum locuta fuerint recta labia
tua. Non emuletur cor tuum peccatores
sed in timore domini esto tota die: quia ha-
bebis spem in nouissimo: et prestolatio
tua non auferetur. Audi fili mi et esto sa-
piens: et dirige in via animum tuum. Noli
esse in conuiuibus potatorum. nec in comen-
sationibus eorum qui carnes ad rescendum
conferunt: quia vacantes potibus et dantes
symbola consumuntur: et vestietur pannis
dormitatio. Audi patrem tuum qui genuit
te: et ne contempnas cum senuerit manus
tua. Clamat enim et noli vendere sapientiam
et doctrinam et intelligentiam. Exultat gau-
dio pater iusti: qui sapientem genuit leta-
bitur in eo. Gaudeat pater tuus et
mater tua: et exultet qui genuit te. Pre-
be fili mi cor tuum mihi: et oculi tui vias
meas custodiant. Fovea enim profunda est
meretrix: et puteus angustus aliena.
Insidiat in via quasi latro: et quos in-
cautos inuenit interficiet. Qui vult cu-
ius patris vult. cui rixae. cui fouee. cui sine cau-
sa vulnera. cui suffragio oculorum. Nonne
his qui commorantur in vino et student
calicibus epotandis. Ne intuearis vinum
quod flauescit. cum splenderit in vitro co-
lor eius. Ingredere blande et in nouissimo
mordebit ut coluber: et sicut regulus ve-
nena diffundet. Oculi tui videbunt ex-
traneas: et cor tuum loquetur puerba. Et
eris sicut dormiens in medio mari: et qui
si sopitus gubernator amisso clauo. et di-

ces. Terberauerunt me sed non volui: tra-
xerunt me et ego non sensi. Quam euigilabo
et rursus vinum reperiam. **XXIII**

Emuleris viros malos nec
desideres esse cum eis: quia rapi-
nas meditantur mens eorum: et fra-
des labia eorum loquuntur. Sapientia edifi-
cabitur domus: et prudentia robustabit.
In doctrina replebunt cellaria: vniuer-
sa suba preciosa et pulcherrima. Vir sapiens
fortis est et vir doctus robustus et vali-
dus: quia cum dispositione incipit bellum
et erit salus ubi multa consilia sunt. Ex-
cella stulto sapientia: in porta non aperis
et os suum. Qui cogitat mala facere stul-
tus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum
est: et abominatio hominum detractorum. Si de-
speraueris lapsus in die angustie immi-
nuetur fortitudo tua. Erue eos qui du-
cuntur ad mortem: et qui trahuntur ad ince-
ritum liberare ne cesses. Si dixeris vi-
res non suppetunt: qui inspector est cordis
ipse intelligit: et seruator animae tue nihil
fallit: reddetque homini iuxta opera sua.
Comede fili mi mel quia bonum est: et fauam
dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina
sapientiae animae tuae: quam cum inueneris
habebis in nouissimis spem. et spes tua
non peribit. Ne insidieris et queras impi-
etatem in domo iusti: neque vastes requi-
em eius. Septies enim in die cadet ius-
tus et resurget: impius autem corruent in
malum. Cum ceciderit inimicus tuus ne
gaudeas. et in ruina eius ne exultet cor
tuum: ne forte videat dominus et displiceat ei:
auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum
pessimis. nec emuleris impios. quoniam non
habent futurorum spem mali: et lucerna
impiorum extinguetur. Time dominum fili mi
et regem: et cum detractoribus non com-
miscaris. Quoniam repente consurget peditio
eorum. et ruinam vtriusque quis nouit?
Hec quoque sapientibus. Cognoscere perso-
nam in iudicio non est bonum. Qui di-
cunt impio iustus es. maledicent eis po-
puli: et detestabuntur eos tribus. Qui
arguunt eum laudabuntur: et super eos
veniet benedictio. Labia deosculabitur

Proverbia

qui recta verba rñdet. **P**repara foris
opus tuū: et diligēter exerce agrū tuū: et
postea edifices domū tuā. **N**e sis testis
frustra p̄ primū tuū. nec lacres quenq̄
labijs tuis. **N**e dicas quomō fecit mihi
sic faciā ei: et reddā vnicuiq̄ s̄m opus
suū. **P**er agrū hoīs pigri transiui: et per
vineā viri stulti. **E**t ecce totū repleue/
rant vrtice et operuerāt sup̄ficiē eius spi/
ne et maceria lapidū destructa erat. **Q**uō
cū vidissem posui in corde meo: et exem/
plo didici disciplinam. **U**sq̄quo piger
dormies vsq̄quo de somno cōsurgēs?
Parū inquam dormies modicum dor/
mitabis: paxillum manus cōseres vt
quiescas. et veniet tibi quasi cursor ege/
stas tua et mendicitas quasi vir arma/
tus.

XXV

Eq̄ parabolē salomonis: quas
transulerūt viri ezechie regis
iuda. **G**loria dei est celare ver/
bus et gloria regū inuestigare sermonē.
Celū sursum et terra deorsum: et cor re/
gū inscrutabile. **A**ufer rubiginē de argē/
to: et egredietur vas purissimū. **A**ufer
impietate de vultu regis: et firmabitur
iusticia thronus ei. **N**e gloriosus appa/
reas corā rege: et in loco magnorū ne ste/
teris. **M**elius est enī vt dicat tibi. ascē/
de huc: q̄ vt humiliēris corā principe.
Que viderunt oculi tui ne preferas in/
iurgio cito: ne postea emēdare nō possis
cū velonestaueris amicū tuū. **C**ausam
tuā tracta cum amico tuo. et secretū ex/
traneo ne reueles: ne forte insultet tibi
cū audierit. et exprobrare nō cesset. **G**ra/
tia et amicitia liberant: quas tibi serua.
ne exprobrabilis fias. **M**ala aurea in le/
ctis argēteis. qui loquitur verbū in tpe
suo. **I**nauris aurea et margarita fulgēs
qui arguit sapientē et aurē obedientem.
Sicut frigus nivis in die messis: ita le/
gatus fidelis ei qui miserit eum: aiā
ipsius requiescere facit. **N**ubes et ven/
tus et pluuie nō sequētes. vir gloriosus
et p̄missa nō complens. **P**atiētia lenie/
tur princeps: et lingua mollis p̄fringet
duritiaz. **M**el inuenisti. comede quod

sufficit tibi: ne forte satiatas euomas il/
lud. **S**ubtrahē pedem tuū de domo p̄/
ximi tui: ne qm̄ satiatas oderit te. **J**acu/
lum et gladius et sagitta acuta: homo qui
loquitur cōtra primū suū falsū testi/
monium. **D**ens putridus et pes lassus
qui sperat sup̄ infideli in die angustie: et
amittit palliū in die frigoris. **A**cerū in
vitro: qui cātat carmina corde pessimo.
Sicut tinea vestimēto et vermis ligno
ita tristicia viri nocet cordi. **S**i esurie/
rit inimicus tuus ciba illū: si sitit da ei
aquā bibere. **P**runas enī p̄gregabis su/
per caput eius et dñs reddet tibi. **V**en/
tus aquilo dissipat pluias: et facies
tristis linguam detrahentē. **M**elius est
sedere in angulo domatis: q̄ cum muli/
ere litigiosa. et in domo cōmuni. **A**qua
frigida aīe sitiēti: et nuncius bonus de
terra longinqua. **F**ons turbatus pede
et vena corrupta: iustus cadens coram
impio. **S**icut qui mel multū comedit
nō est ei bonū: sic qui seruator est maie/
statis opprimetur a gloria. **S**icut vber
patens et absq̄ muroz ambitu ita vir
qui nō potest in loquendo cohibere spi/
ritum suum.

XXVI

Comodo nix in estate. et plu/
uie in messe: sic indecēs est stul/
to gloria. **S**icut avis ad alta
transuolans. et passer quolibet vadens
sic maledictū frustra platū in quēpias
supueniet. **F**lagellū eq̄ et chamus asino
et virga in dorso imprudentium. **N**e re/
spondeas stulto iuxta stulticiā suam: ne
efficiaris ei similis. **R**esponde stulto iux/
ta stulticiā suā: ne sibi sapiēs esse vide/
atur. **C**laudus pedibz et iniquitatē bi/
bens: qui mittit verba p̄ nunciū stultus
Quō pulcras frustra habet claudus ti/
bias: sic indecēs est in ore stultorū pal/
la. **S**icut qui mittit lapidē in aceruū
mercurij: ita q̄ tribuit insipienti honozē
Quomodo si spina nascatur in manu
temulenti: sic parabolā in ore stultorū
Judiciū determinat causas et qui im/
ponit stulto silentium iras mitigat. **S**i/
cut canis qui reuertitur ad vomitū suū

m m

fic imprudēs qui iterat stulticiā suam
Uidisti boiem sapientē sibi videri; ma-
gis illo spem habebit insipiēs. Dicit pi-
ger leo est in via; et leena in itineribus.
Sicut ostiū vertitur in cardine suo: ita
piger in lectulo suo. Abscōdit piger ma-
nus sub ascella sua. et laborat si ad os su-
um eas puerterit. Sapiētior sibi stul-
tus vidē septē viris loquentib; senten-
tias. Sicut qui apprehendit aurib; ca-
nem: sic qui transit et impatiēs pmissetur
rire alterius. Sicut noxius est qui
mittit sagittas et lanceas in mortē: ita
vir qui fraudulēter nocet amico suo: et
cū fuerit deplexus dicit: ludens feci.
Cū defecerint ligna extinguet ignis: et
sufurrone subtracto iurgia pquiescunt
Sicut carbonēs ad prunas et ligna ad
ignē: sic hō iracūduus suscitatur rixas. Ver-
ba sufurronis q̄si simplicia. et ipsa pue-
nūt ad intima cordis. Quō si argento
fordido ornare velis vas fictile. sic labia
tumentia cū pessimo corde sociata. La-
bīs suis intelligit inimicus: cū in cor-
de tractauerit dolos. Quī submiserit vo-
cem suā ne credideris ei: q̄m septē neq̄-
cie sunt in corde illius. Qui opit odiuz
fraudulenter: reuelabit malicia eius in
cōcilio. Qui fodit foueā incidet in eam
et qui voluit lapidē reuertetur ad eum
Lingua fallax nō amat veritatē et os lu-
bricum opatur ruinas. **XXVII**

Eglorieris in crastinū: ignozāf
n quid superuentura pariat dies
Laudet te alienus et nō os tuū
extraneus et nō labia tua. Graue est sa-
rum et onerosa arena: sed ira stulti vtro-
q; grauior. Ira nō hz miscōiaz: nec erū-
pens furoz. et impetū cōcitati spūs ferre
q̄s poterit: Melior est manifesta corre-
ctio q̄ amor absconditus. Meliora sunt
vulnera diligētis: q̄ fraudulenta oscu-
la odiētis. Aīa saturata calcabit fanū. et
aīa esuriēs etiā amaruz p dulci sumet
Sicut avis trāsmigrās de nido suo: sic
vir q̄ derelinquit locū suū. Cūguēto et
varijs dolorib; delectat cor: et bonis ami-
ci p̄silij aīa dulcorat. Amicū tuū et ami-

cum p̄ris tui ne dimiseris. et domū fra-
tris tui ne ingrediaris in die afflictōis
tue. Melior est vicinus iuxta: q̄ frater
pcul. Stude sapientie fili mi et letifica
cor meū: vt possis exprobrāti rēdere ser-
monē. Astutus vidēs malū abscondit?
est: puuli transeūtes sustinuerūt suspē-
dia. Tolle vestimentū ei? qui spondit
p extraneo. et p alienis aufer ei pignus
Qui bñdicit primo suo voce grandi de
nocte p̄surgēs: maledicēt i filiis erit. Te-
ta p̄stillantia in die frigidis et litigiosa
mulier p̄pantur. Qui retinet eā quasi
qui ventū teneat: et oleū vextre sue eua-
cuat. Ferrū ferro eracuitur. et hō eracu-
it faciē amici sui. Qui seruat ficū come-
det fructus eius: et qui custos est dñi
sui glorificabitur. Quō in aquis resplē-
dent vultus p̄spicientiū sic corda hōim
manifesta sunt prudentib;. Infernus
et p̄ditio nunq̄ replentur: filiter et oculi
hōim insatiabiles. Quō p̄batur in cor-
flatorio argētū: et in fornace aurū: sic p̄-
bas hō ore laudātis. Cor iniqui inq̄rit
mala: cor autē rectū inquirunt sciam. Si
p̄cuderis stultū in pila q̄si ptisanas feru-
ente desup pilo: nō auferet ab eo stulti-
cia ei?. Diligēter agnosce vultū pecoris
tui: tuosq; greges p̄sidera. Nō enī habe-
bis iugiter p̄tates: sed corona tribu etur
tibi in generatōne et generationē. Apta
sunt p̄rata et apparuerūt herbe virētes et
collecta sunt fena de montibus. Agni
sunt ad vestimentū tuū et lxxi ad agri
p̄ciū. Sufficiat tibi lac capraz in ci-
bos tuos et in necessaria domus tue et
ad victū ancillis tuis. **XXVII**

Ugit impius nemine p̄sequē-
f te: iustus autē q̄si leo confidens
absq; terroze erit. Propter pec-
cata terre multi principes eius: et p̄pter
hōis sapiam et hōz scientiā que dicūtur
vita ducis longior erit. Vir paup calu-
mniāns paupes: filis est imbr̄i vextemē-
ti in quo paratur fames. Qui derelin-
quūt legē laudāt impiū. qui custodiūt
succendūtur p̄tra eū. Viri mali nō co-
gitant iudiciū: qui autē inquirunt dñm

Proverbia

animaduertunt omnia Melior est pauper ambulans in simplicitate sua: quam diues in prauis itineribus. Qui custodit leges filius sapiens est. qui autem comestator res pascat: confundit patrem suum. Qui coaceruat diuitias vlturis et fenore liberali in pauperes congregat eas. Qui declinat aures suas ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala in interitu suo corruet et simplices possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impij ruine hominum. Qui abicodit scelera sua non dirigitur: qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. beatus homo qui semper est pauidus: qui vero metus est dure corruet in malum. Leorugies et versus esuriens: princeps impius super populum pauperem. Durus indigena prudentia: multos opprimet per calumniaz. qui autem odit auaricia longi fiet dies eius. Hoiem qui calumniae aie sanguinem versus ad lacum fugerit nemo sustinet. Qui ambulat simpliciter saluus erit: qui pueris gradibus vijs incidet semel. Qui opatur terram suam satiabitur panibus: qui autem sectatur otium replebitur egestate. Vir fidelis multum laudabitur. qui autem festinat ditari: non erit innocens. Qui cognoscat in iudicio faciem non bene facit iste et per buccellam panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari et alius inuidet: signorat quod egestas superueniet ei. Qui corripit hominem: gratiam postea inueniet apud eum magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a parte suo vel a matre: et dicit: hoc non esse peccatum: participes homicide est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat: qui vero sperat in domino saluabitur. Qui confidit in corde suo stultus est: qui autem graditur sapienter ipse laudabitur. Qui dat pauperi non indigebit: qui respicit deprecantes sustinebit penuriam. Cum surrexerint impij abscondent homines: cum illi perierint multiplicabuntur iusti. **XXIX**

Pro qui corripientem dura ceruice contemnit repentinus ei superueniet interitus: et eum sanitas non sequetur. In multiplicatone iustorum letabitur virgus: cum impij sumplerint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem suum: qui autem nutrit scortum perdet substantiam. Rex iustus erigit terram: vir auarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo: rixete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus et iustus laudabitur atque gaudebit. Nouit iustus causas pauperum: impius ignorat scientiam. Hoies pestilentes dissipant ciuitatem: sapientes vero auertunt furorē. Vir sapiens si cum stulto stenderit: siue irascatur siue rideat non inueniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem iusti autem querunt aiam eius. Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt et reseruat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacis. omnes ministros habet impios. Pauper et creditor obuauerunt sibi vtriusque illuminator est dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes. thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque correctio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. In multiplicatone impiorum multiplicabuntur scelera et iusti ruinas eorum videbunt. Crudi filium tuum et refrigerabit te: et dabit delicias anime tue. Cum propterea defecerit dissipabitur populus: qui vero custodit legem beatus est. Seruus verbis non potest erudiri: quod quod dicit intelligit et rindere stement. Vidisti homines velocem ad loquendum: stulticia magis speranda est quam illius correctio. Qui delicate a pueritia sua nutrit suum postea sentiet eum stumacem. Vir iracundus proocat rixas. et qui ad indignandum facilis est: erit ad peccandum perliuor. Superbum sequitur humilitas. et humilem spiritum suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit aiam suam: adiurantem audit. et non indicat. Qui timet hominem cito corruet: qui sperat in domino subleuabitur. Multi requirunt

faciem principis et iudicium a domino egredi-
tur singulorum. Abominant iusti vitam im-
piam et abominant impij eos qui in recta
sunt via. Verbum custodiens filius. ex-
tra perditionem erit. XXX

Erba congregantis filij romemis
v Clisio quam locutus est vir cum
quo est deus. et qui deo secum mo-
rante confortatus ait. Stultissimus sum
viroz. et sapientia hominum non est mecum
Non didici sapientiam. et noui sciam san-
ctorum. Quis ascendit in celum atque descendit
Quis continuit spiritum in manibus suis?
Quis colligauit aquas quasi in vestimento
Quis suscitauit omnes terminos terre.
Quod nomen est eius? et quod nomen filij eius
si nosti? Omnis sermo dei ignitus: clype-
us est omnibus sperantibus in se. Ne ad-
das quicquam verbis illi? et arguaris. inue-
niarisque mendax. Duo rogavi te: ne de-
neges mihi antequam moriar. Claritatem et
verba mendacia longe fac a me. Vendi-
citatem et diticias ne dederis mihi. Tri-
bue tibi victui meo necessaria: ne forte
satiatus illiciar ad negandum: et dicam quis
est dominus. aut egestate compulsus furer et
piurem nomen dei mei. Ne accuses ser-
uum ad dominum suum: ne forte maledicat tibi
ibi et corruas. Generatio quam pater suo male-
dicit: et que matri sue non benedicit. Genera-
tio que sibi munda videtur: et tamen non est los-
ta a sordibus suis. Generatio cuius excel-
si sunt oculi et palpebre eius in alta sur-
recte. Generatio que per dentibus gladios
habet et comandit molaribus suis: ut co-
medat inopes de terra. et pauperes ex ho-
minibus. Sanguisuge due sunt filie:
dicentes affer affer. Tria sunt insatura-
bilis: et quartum quod nunquam dicit sufficit.
Infernus et os vulue et terra que non sa-
tiatur aqua. ignis vero nunquam dicit suf-
ficit. Oculum qui subsannat patrem et qui
despicit partum matris sue suffodiant
eum corui de torrentibus. et comedant
eum filie aquile. Tria sunt difficulta mi-
hi: et quartum penitus ignoro: Quia aquila
le in celo. viam colubri super petram. viam
navis in medio mari: et viam viri in

adolescencia. Talis est et via mulieris
adultere que comedit et tergens os suum
dicit. Non sum operata malum. Per tria
mouetur terra: et quartum quod non potest su-
stinere. Per seruum cum regnauerit. per
stultum cum saturatus fuerit cibo. et per odio-
sam mulierem cum in matrimonio fuerit
assumpta et per ancillam cum fuerit heres
domine sue. Quattuor sunt minima terre
et ipsa sunt sapientiora sapientibus. For-
nice populus infirmus: qui preparat
in messe cibum suum. Lepusculus plebs
invalida: qui collocat in petra cubile su-
um. Regem locustis non habet: et egres-
ditur vniuersa per turmas suas. Stellio
manibus nititur: et moratur in edibus re-
gis. Tria sunt que bene gradiuntur: et
quartum quod incedit feliciter. Leo for-
tissimus bestiarum: ad nullius pauebit
occursum. Gallus succinctus lumbos
suos: et aries nec est rex qui resistat ei: et
qui stultus apparuerit. postquam eleuatus
est in sublime. Si enim intellexisset: ore
suo imposuisset manum. Qui autem forti-
ter premit vbera ad eliciendum lac: expri-
mit butyrum et qui vehementer emun-
git. elicit sanguinem: et qui puocat iras
producit discordias. XXXI

Erba lamuelis regis. Clisio qua
v erudiuit eum mater sua Quid
dilecte mihi: quod dilecte vteri mei
quid dilecte votorum meorum? Ne dederis
mulieribus substantiam tuam: et diuitias tu-
as ad delendos reges. Noli regibus o-
lamuel. noli regibus dare vinum: quia nullum
secretum est vbi regnat ebrietas. Ne for-
te bibant et obliuiscantur iudiciorum et
mutent causas filiorum pauperum. Date sice-
ram merentibus. et vinum his qui ama-
ro sunt animo. Bibant et obliuiscantur
egestatis sue et doloris sui non recorden-
tur amplius. Aperi os tuum muto et cau-
sis omnium filiorum qui pertransiunt. Aperi os
tuum. decerne quod iustum est. et vin-
dica inopem et pauperem. Aleph. Vuli-
erem forte quis inueniet: pcul et de vlti-
timis similibus precium eius. Beth. Confidit
in ea cor viri sui: et spolijs non indigebit.

Ecclesiastes

Gymel. Reddet ei bonū et non malum omnibus diebus vite sue. **Deleth.** Quæsiuit lanam et linū. et operata est filio matris suæ. **De.** Facta est quasi nauis infitoris de longe portans panem suum. **Clau.** De nocte surrexit et dedit prædæ domesticis suis et cibaria ancillis suis. **Zai.** Considerauit agrum et emit eum de fructu manuum suarum plantauit vineam **Beth.** Accurrit fortitudine lumbos suos. et roboraui brachium suum. **Leth.** Gustauit et vidit quia bona est negotiatio eius: non extinguetur in nocte lucerna eius. **Joth.** Manum suam misit ad fortia. et digiti eius apprehenderunt fructum. **Caph.** Manum suam aperuit inopi. et palmas suas extendit ad pauperem. **Lamech.** Non timebit domui sue a frigidibus niuis. omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. **Nem.** Stragulam vestis fecit sibi: byssus et purpura indumentum eius. **Nun.** Nobilis in portis vir eius: quoniam sederit cum senatoribus terre. **Samech.** Syndonem fecit et vendidit: et cingulum tradidit chanaanæ. **Syn.** Fortitudo et decore indumentum eius et ridebit in die nouissimo. **She.** Os suum aperuit sapientie. et lex clementie in lingua eius. **Sade.** Considerauit semitas domus sue: et panem ociosa non comedit. **Loph.** Surrexerunt filii eius et beatissimam predicauerunt virum eius et laudauit eam. **Res.** Multe filie congregauerunt diuitias tu supergressa es vniuersas. **Syn.** Fallax gratia et vana est pulcritudo: mulier timens dominum ipsa laudabitur. **Tau.** Date ei de fructu manuum suarum: et laudent eam in portis opera eius.

Expliciunt puerbia salomonis. Incipit prologus sancti Hieronymi in librum Ecclesiasten.

Mimini me ante hoc ferme quinquenniū. cum adhuc romæ essem et ecclesiasten sancte beate filie legerem. ut eam ad contumptum mundi huius puocarem. et

omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nihilo. rogatus ab ea: et in more commentarioli. obscura queque differere ut absque me posset intelligere que legebat. Itaque quoniam in procipectu nostri operis subita morte subtracta est: et vbi non meruimus a paula et eustochium talem vite nostre habere sortem: tanto vulnere tunc percussus obmutui. nunc in bethleem positus. angustiore videlicet ciuitate. et illius memorie et vobis reddo quod debeo. Hoc breuiter ammones quod nullius auctoritate secutus sum: sed de hebreo transferens: maxime septuaginta interpretum consuetudini me coaptavi: in his dumtaxat que non multum ab hebraicis discrepabant. Interdum a quibusdam quoque et symmachi et theodoronis recondatus sum: ut nec nouitate nimia: lectoris studium deterrerem: nec rursus contra scientiam meam fonte veritatis omissio: opinionum riuulos consecrarem.

Explicet prologus sancti Hieronymi. Incipit liber ecclesiastes. Capitulum. I

erba ecclesi

Vastes. filii dauid regis hierusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: vanitas vani-

tatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? Generatio preterit et generatio aduenit. terra autem in eternum stat. Oritur sol et occidit. et ad locum suum reuertitur: ibique renascens gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem. Lustras vniuersa in circūitu pergit spiritus. et in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant mare: et mare non redundat. Ad locum vniuersum flumina reuertuntur: ut iterum fluant. Cuncte res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu: nec auris auditu impletur. Quid est quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est. Ipsum

m m ij